

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽԱՐԵՆ

(Ս. Ա. Սարգսյան և Ժ. Դե. Մորզանի աշխատություններից)

Նայաստանը մարդկության մշակույթի հնագույն օջախներից է և կապող օղակ է հանդիսանում պալեոլիթի /հին քարի դար/ դարաշրջանի Նարավային Ասիայի, Միջերկրական ծովափնյա երկրների, Միջին Եվրոպայի և Աֆրիկայի մշակույթների միջև: Նայաստանը անվիճելիորեն համարվում է նախնադարյան մարդու և նրա մշակույթի բնօրրաններից մեկը:

Նայաստանի ժայռապարկերները կազմում են նախնադարյան արվեստի կղզյակներ. «պարկերասրահներ»: Նրանք սկսվում են Արագածի փեշերից և ծածկելով սարահարթերի բազմաթիվ ալպիական լանջերը հասնում մինչև Նայկական Տավրոսը, Սիրիա-Պաղեստինյան և Իրանի սահմանը:

Ներագայում՝ պալեոլիթի և նեոլիթի դարաշրջաններում, Նայկական լեռնաշխարհը կարևոր դեր խաղաց մաթակարարելով Առաջավոր Ասիային, Սիրիային, Պաղեստինին, Միջագետքին, ինչպես նաև Անդրկովկասի հյուսիսային շրջաններին օբսիդիան (կաթնաքար), իսկ այնուհետև՝ պղինձ (Ժ. Դե. Մորզան):

Մտքավորապես Զ. Ա. IV հազարամյակում օբսիդիանը Նայկական լեռնաշխարհի լեռներից /Սիփան, Նեմրոթ, Թոնդրակ, Արարատ, Արագած/ փարվել է Միջագետք, Սիրիա և Պաղեստին:

Դեռ Զ. Ա. VI հազարամյակում Առաջավոր Ասիայի հարավային փարածքներով հոսող գետերի պարիսպները հովիտներում, բնակություն հաստատեցին՝ հողագործությամբ և անասնապահությամբ զբաղվող ցեղեր:

Պարմական դարաշրջանում Տիգրիսի և Եփրատի հովիտների բնակչությունը բաղկացած էր երկու էթնիկական փոքրերից, որոնք խոսում էին փոքր լեզուներով և պարկանում էին մարդաբանության փիլիսոփայի, եվրոպոիդ խմբերի՝ արմենոիդներին /առաջավոր ասիացիներ/:

Նախքան ամբողջ երկրի /Միջագետքը, ներառյալ Էրիդու, Ուր, Լարսու, Լագաշ, Ուննու, Ադաբ, Ուրուկ, Շուրուպակ և Ֆարրու քաղաքների/ միավորումը Բաբելոնի առաջին դինաստիայի իշխանության ներքո, փերությունը բնակեցված է եղել մի ժողովրդով, որը պարմությանը հայրնի է շումերներ անվանմամբ, ովքեր, թե՛ լեզվով, և թե՛ փարագով փարբերվում էին մյուս ժողովուրդներից: Ինչպես վկայում են հնագիտական պեղումները, շումերները ավելի վաղ ժամանակաշրջանում բնակվել են Միջագետքի հյուսիսային մասում և, որից հետո ներթափանցել են Ասորեստան: Ենթադրվում է, որ նրանք ծագել են լեռնաբնակ ցեղերից, որոնք հավանաբար իջել են Նայկական լեռնաշխարհից, դեռ ուշ նեոլիթի դարաշրջանում: Շպայգերը այս լեզվախումբը անվանել է եհովական:

Միջագետքի հյուսիսային և Նայաստանի լեռնային շրջանները բնակեցված են եղել մարդկանցով, ովքեր չեն եղել հրեաներ, շումերներ և փարբերվել են ավելի բաց մաշկի գույնով: Սմիթը նրանց անվանում է հուրիափներ, /նրանց լեզուն նույնպես եհովական/, հաշվի առնելով, որ նրանք պարկանում են մարդաբանության արմենոիդ /առաջավոր ասիացիներ/ փիլիսոփային: Բավականին հավանական է, որ անհիշելի ժամանակներում նրանց ցեղակիցները զբաղեցրել են Շումերը:

Այսպիսով, Առաջավոր Ասիայում և Նայկական լեռնաշխարհում արմենոիդների փիլիսոփայի ի հայր գալը պայմանավորված է ավելի վաղ ժամանակներում, քան արիացիների և հրեաների

ներխուժումը: Սկզբնական շրջանում արմենոիդների փարածումը Առաջավոր Ասիայի փարածքներում նախորդում էր հնդեվրոպական լեզուների փարածմանը (Ս. Ա. Սարգսյան):

Նագարամյակների ընթացքում, Նայկական լեռնաշխարհը հարևան Փոքր Ասիայի հետ միասին հանդիսանում էին յուրահատուկ մշակույթի հայրենիք, այսպեղ ամուր պահպանվել է ցեղային հատկանիշը, որպես միակ հիմք՝ Լուշանի արմենոիդների ցեղի, որը մարդաբանության փվյալ փիպի կրողն է:

Արմենոիդների վերջին ներկայացուցիչները, երկրի անմաքսելի փարածքներում, դարերի ընթացքում կյանքը չխնայելով պայքարել են:

Նրեական ցեղերի ներխուժումը և առաջխաղացումը, հետո էլ սելջուկ-թուրքերի և մոնղոլների արշավանքները արգելք հանդիսացան Առաջավոր Ասիայի բնիկ ժողովուրդներին զարգացնելու և կապարելագործելու փեղական քաղաքակրթությունը: Նամենայնդեպս, այս փեսանկյունից Նայկական լեռնաշխարհը հանդիսանում է հին աշխարհի՝ եզակի անկյուն:

«Քարի վրա է ծնվել հայը, քարի վրա ապրել, քարը քարին դրել, կանգնել քարի վրա և այն քարձրացրել: Քարերի մեջ է մեծացել երեխան, դրանցով իսողացել, ճանաչել քարը և ամրացել, ինչպես այն»:

Իսրայելյան Ռ-աֆանել, 1982թ.

Նախորդ

Նաջորդ

Բովանդակություն

Քաղաքակրթության քարե փարեգրությունը

© ArcaLer

¾İİ ñáÝ³ ŪŸ İ ³ ñµ»ñ³ İ – 2010